

José Luís Peixoto (2017): *Cintorín klavírov*.

Bratislava, AnaPress,

194 strán, ISBN 9788089137954

Preložila:
Lenka Cinková

Popredný súčasný portugalský prozaik, básnik a dramatik José Luís Peixoto (1974) získal v priebehu svojej umeleckej kariéry viaceré významné literárne ocenenia (Prémio Literário José Saramago – 2001, Prémio Cálamo – 2007, Prémio Libro d'Europa – 2013, Prémio Oceanos – 2016 a ďalšie), ktoré ho definitívne zaradili k medzinárodnej spisovateľskej elite. Preklad jeho knihy *Cintorín klavírov* vydal v roku 2017 Portugalský inštitút v spolupráci s vydavateľstvom AnaPress a s podporou Ministerstva kultúry Portugalskej republiky a Literárneho fondu. Publikácia bola súčasťou edície Portugal.sk, ktorej hlavným zámerom je predstavenie významných literárnych diel portugalskej literatúry slovenskému publiku.

Tento román je príbehom niekoľkých generácií rodiny Lázarovcov, ktorých otcov živilo tesárske remeslo, avšak vo svojom vnútri sa cítili byť najmä umelcami – reparátormi klavírov. Na úrovni literárneho štýlu nachádza tento umelecký, muzikálny (v zmysle zvukový, rytmický, lyrický) element svoj odraz aj v Peixotovej próze oplývajúcej presne vyberanými slovami, dôslednou a súčasne nekonvenčnou interpunkciou, atypickou grafickou štruktúrou textu, sporadickým opakovaním variovaného textu (pripomínajúcim hudobný refrén) či lyrizovanými opismi vytvárajúcimi v mysliach čitateľov nadčasové a vzhľadom na dejovú líniu aj výrazne autonómne obrazy – výjavy zo života bežného človeka postmodernej rozorvaného (zdanlivým) proti-

kladom medzi monotónnosťou každodennej rutiny a neopakovateľnou výnimočnosťou každého životného okamihu.

Spomínané formálne a výrazové špecifiká Peixotovho textu sú pre prekladateľa krásnej literatúry náročnou výzvou, obzvlášť ak ide o transláciu medzi dvoma morfo-syntakticky odlišnými jazykmi, akými sú portugalčina a slovenčina. Ďalšie úskalie prekladovej práce predstavuje v tomto prípade nepochybne aj obsahová (sujetová) rovina textu, pretože ako ukázkový postmoderný text je román *Cintorín klavírov* koncipovaný tak, aby ho bolo možné čítať na viacerých úrovniach. Podobný spisovateľský prístup zvyčajne odzrkadľuje snahu jeho zástancov o spojenie elitnej a masovej kultúry – na úrovni obsahu, formy aj výrazu. Pre postmodernistické romány je tiež typické prelínanie atmosféry reálneho a mýtického (v zmysle nadčasového a idealizovaného) sveta, no predovšetkým medzi ich obligátne kompozičné prvky patrí fragmentárnosť textu, ktorého sémantická súdržnosť je v tomto prípade zabezpečená prostredníctvom dvoch paralelne sa odvíjajúcich fabúl – životných príbehov mužských protagonistov – otca a syna. Z lexikálno-sémantického hľadiska sa text ďalej vyznačuje heterogénnymi jazykovými hrami metafyzicky odkazujúcimi na pluralitu životných foriem, výkladov sveta, pluralitu názorov, myšlienkových či umeleckých konceptov. V tejto súvislosti považujeme za žiaduce spomenúť tézu nemeckého filozofa a teoretika estetiky Wolfganga Welscha, ktorý postmodernu chápe ako snahu reflektovať, rozpoznať a uznávať skutočnosť prostredníctvom pojmov: pluralita, diferenciacia, disenz, uvoľnenie, spor, multiperspektívnosť, decentralizácia, diachrónia, disperzia subjektu, “nesyntetizovateľnosť” zmyslu. Osobitne zdôrazňuje pluralitu myslenia, jazykov, mentálnych modelov, spôsobov konania, hodnotových systémov, orientácií a racionalít, keď sa všetky „pravdy“ stávajú aproximatívnymi a rovnocennými (*Postmoderna: Pluralita ako etická a politická hodnota*. Praha: KLP, 1993, passim).

Z uvedeného vyplýva, že interlingválna a interkulturálna transpozícia umeleckého textu s týmito charakteristikami kladie na prekladateľa nesmierne nároky nielen pokiaľ ide o vlastnú transduktologickú činnosť, ktorej výsledkom je produkcia cieľového translátu, ale aj pokiaľ ide o dôslednú pozornosť venovanú predchádzajúcej fáze prekladateľskej práce – spojenej s pochopením a interpretáciou originálu v cudzom (portugalskom) jazyku, pretože každý translátor umeleckej

literatúry z vlastnej skúsenosti vie, že interpretáciu umeleckého diela vždy sťažuje skutočnosť, že literárny text je výsledkom celého radu pragmatických, idiolektických a lingvistických faktorov, ktorých vzájomné spolupôsobenie vytvára komplexný textový priestor, do ktorého musí zručný prekladateľ najskôr preniknúť a následne s ním splynúť.

Traduktologickú prácu talentovanej prekladateľky Lenky Cinkovej problematizovala navyše skutočnosť, že východiskový text sa okrem už spomínaných paralelných fabúl vyznačoval štruktúrnym anachronizmom, ďalej značným počtom netradičných metafor, symbolických odkazov (napr. v pomenovaniach protagonistov), ako aj viacerými prvkami experimentálnej prózy – predovšetkým v podobe asociácií, prúdu vedomia, retrospektívnych pohľadov a pod.

Na záver nemožno nespomenúť osobitú charakteristiku Peixotovho textu, s ktorou sa v umeleckej próze nestretávame často a určite nie v takej rozsiahlej miere ako u tohto autora. Je ňou schopnosť vyvolávať vo vedomí čitateľov synestetické, t. j. kombinované zmyslové vnemy. Pri čítaní deskriptívnych pasáží jeho románu je totiž takmer nemožné „nepočuť“ alebo „necítiť“ (prostredníctvom sugestívne navodených čuchových, chuťových či hmatových „vnemov“) opisované predmety a javy.

O to viac poteší čitateľov aj kritikov slovenského prekladu Peixotovho *Cintorína klavírov* skutočnosť, že prekladateľka Lenka Cinková dokázala v slovenskej jazykovej kultúre objaviť a bravúrne použiť také stylistické prvky a prostriedky, ktoré jej umožnili adekvátne preniesť nielen informatívnu, ale aj estetickú hodnotu originálu. To sa následne premietlo do vysokej kultúrnej hodnoty vytvoreného prekladového textu.

Pavol Štubňa

Katedra romanistiky, Filozofická fakulta

Univerzity Komenského v Bratislave

Gondova 2, 814 99 Bratislava, Slovensko

pavol.stubna@uniba.sk